

Uitvoeringsplan Verbeteren situatie kinderen in een 'vechtscheiding'

1. Voorkomen van vechtscheidingen			
Doel	Achtergrond en voortgang	Bron	Planning
Toegankelijke informatie over (echt)scheiding beschikbaar	Op de website van de rijksoverheid is informatie gebundeld voor kinderen, ouders en omstanders, aangevuld met links naar externe informatiebronnen. Centraal staat het belang om er samen uit te komen, beschikbare hulp met in het bijzonder de mogelijkheid tot mediation. De tekst is eind oktober gepubliceerd en heeft als doel vechtscheidingen zowel te stoppen als te voorkomen. Verder is financiële ondersteuning gegeven aan Villa Pinedo om een online workshop te creëren waarin ouders aan de hand van video's vanuit het perspectief van het kind begeleid worden in het scheidingsproces en het voorkomen van een vechtscheiding.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Afgerond
Bewustwording ouders over taakverdeling tijdens de relatie	In september 2014 is een project van start gegaan waarin organisaties rond ouders met jonge kinderen (kraamzorg, kinderopvang, consultatiebureaus, scholen) bewust worden gemaakt van het belang om zich niet exclusief op moeders te richten. Vaders worden meer bij de opvoeding betrokken, en dat kan ook moeders meer ruimte geven om op de arbeidsmarkt actief te zijn. Er wordt een Platform Zorgend Ouderschap (ZO!) opgericht om kernpartners te betrekken bij het agenderen van dit thema en bij het ontwikkelen van activiteiten. De Minister van OCW organiseert in 2014-2015 het project Kracht on Tour, een reeks regionale bijeenkomsten waarin het thema economische zelfstandigheid van vrouwen centraal staat. De helft van de vrouwen in Nederland zou op dit moment financieel op eigen benen kunnen staan. In het project wordt uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor de gevolgen van financiële afhankelijkheid (waaronder gevolgen in geval van echtscheiding). Zoals aangekondigd hebben wij ten slotte in de voorlichting op Rijksoverheid.nl, expliciet aandacht besteed aan de termen gezamenlijk gezag, gelijkwaardig ouderschap en co-ouderschap, hetgeen bijdraagt aan meer duidelijkheid over deze begrippen.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Afronding project: 2015, Platform ZO! blijft daarna bestaan 2014-2015 Afgerond
Advocatuur en mediators gericht op het bereiken van onderlinge overeenstemming tussen	Wij zullen in gesprekken met deze beroepsgroepen steeds aandacht vragen voor dit punt. Voor de advocatuur geldt daarnaast dat de Nederlandse Orde van Advocaten	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Doorlopend Januari 2015

ex-partners en de-escalatie van het conflict	(NOvA) met de inwerkingtreding van de nieuwe Advocatenwet per 1 januari 2015 beschikt over instrumenten om de kwaliteit van advocaten beter te waarborgen.		
Ondersteuning bij de organisatie van preventief hulpaanbod bij (echt)scheiding door gemeenten, vooruitlopend op de transitie van de jeugdzorg.	Op 15 juli is door ZonMw een projectuitvraag gedaan voor gemeentelijke pilots met als doel initiatieven te verzamelen over de organisatie van een multidisciplinaire aanpak bij dreigende vechtscheidingen. Doel van de pilots is te bevorderen dat hulpverleningsinstanties snel signaleren dat een scheiding escaleert zodat vervolgens snel de juiste hulp wordt ingezet. Door de pilots binnen de gemeente uit te voeren komt meer duidelijkheid over wat werkt in het voorkomen vechtscheidingen. Voorstellen zijn tot 7 oktober ingediend, in februari 2015 starten de pilots. De pilots hebben een maximale looptijd van 18 maanden. Resultaten van de pilots worden tussen gemeenten onderling uitgewisseld en opgenomen in de digitale handreiking aanpak kindermishandeling voor gemeenten.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Start pilots februari 2015 maximale looptijd tot augustus 2016
Nagaan effecten van co-ouderschap op kinderen	Bij de Universiteit Utrecht loopt het project 'Gescheiden ouders, gezamenlijke kinderen.' Onderdeel van dit project is een onderzoek naar de invloed van verschillende verblijfsregelingen na echtscheiding op het welzijn van de kinderen. Dit project wordt naar verwachting begin 2015 afgerond. Mede naar aanleiding daarvan zullen wij bezien of aanvullend wetenschappelijk onderzoek gewenst is.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Begin 2015
Verbinding tussen juridische strijd en hulpverlening versterken	Wij hebben bemerkt dat de verbinding tussen hulpverlening en de juridische beroepsgroepen een onderwerp is dat continue aandacht heeft, in landelijke conferenties, bijeenkomsten met lokale ketenpartners en in pilots. De Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik heeft in mei 2014 een werkconferentie georganiseerd, gericht op de verbinding van recht en hulpverlening. De komende tijd zullen verdiepende bijeenkomsten plaatsvinden waarin de verbinding tussen hulp en recht centraal staat.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Doorlopend aandachtspunt
Benoemen van mogelijke knelpunten in (beoogde) regelgeving en praktijk ter zake de gesubsidieerde rechtsbijstand voor wat betreft de echtscheidingsprocedure	Onderdeel van de stelselherziening gesubsidieerde rechtsbijstand is de maatregel scheiden op basis van gezinsinkomen. Een wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechtsbijstand, waarin deze maatregel zal worden uitgewerkt zal binnenkort ter consultatie aan de betrokken partijen worden voorgelegd.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Afhankelijk van stelselherziening rechtsbijstand
Onderzoek naar mogelijkheden om met meer drang naar mediation te verwijzen	Dit onderwerp is besproken met een aantal ervaren familierechters. Het gesprek heeft inzicht gegeven over wanneer de inzet van mediation effectief kan zijn. Voorts zal de toegezegde internationale verkenning die het WODC op dit moment uitvoert informatie leveren over buitenlandse mediationprogramma's en de effectiviteit daarvan. De uitkomsten hiervan	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Voorjaar 2015

	worden in een internationale conferentie nader uitgewerkt.		
Aandacht vragen bij de branche voor een goede begeleiding bij het opstellen van een ouderschapsplan	<p>Mede uit gesprekken met de mediators en advocaten is het ons gebleken dat een goede begeleiding bij het opstellen van het ouderschapsplan de aandacht heeft.</p> <p>Rijksoverheid.nl en de vernieuwde Rechtwijzer 2.0 besteden bovendien aandacht aan de kwaliteit van ouderschapsplannen. In de vernieuwde Rechtwijzer 2.0, die in december 2014 online gaat, kan bovendien op deelonderwerpen, waaronder de invulling van een ouderschapsplan, assistentie worden ingeroepen van een bekwame advocaat en/of mediator.</p>	Algemeen Overleg 14 mei 2014	<p>Afgerond</p> <p>December 2014</p>
Inzicht in mogelijkheden tot verstrekken van toevoeging van twee jaar voor een echtscheidingsprocedure met daarbij de verplichting tot nazorg	De mogelijkheden om langs budgettaire neutrale weg tot een meer evenwichtige honorering van scheidingszaken te komen, worden momenteel onderzocht. Gelet op de beperkingen van het beschikbare cijfermateriaal is hier enige tijd mee gemoeid. Naar verwachting kunnen de uitkomsten begin 2015 worden gemeld.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Afhankelijk van stelselherziening rechtsbijstand

2. Signaleren van een vechtscheiding			
Doel	Actie	Bron	Planning
Aanspreken van sociale netwerk rond ouders en kind om te signaleren	Begin 2015 start een mediacampagne om bewustwording van de omgeving rondom het thema vechtscheidingen te vergroten. De belangrijkste communicatiedoelstelling van deze campagne is gericht op kennisoverdracht: mensen bewust maken van hun mogelijke rol bij het verkleinen van de gevolgen voor kinderen van een vechtscheiding. Ook in de tekst op de website van de rijksoverheid is de rol die omstanders kunnen spelen in het signaleren van uit de hand lopende scheidingen meegenomen.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Begin 2015
Resultaten evaluatie ouderschapsplan betrekken bij uitvoeringsplan en inzetten ouderschapsplan als indicator voor dreigende	Het ouderschapsplan is door het WODC geëvalueerd en bij brief van 20 december jl. aan de Tweede Kamer aangeboden ¹ . Hieruit komt naar voren dat voor wat betreft de realisatie van de doelstelling van het ouderschapsplan nog geen definitieve conclusies kunnen worden getrokken. Een aantal uitgebreide universitaire projecten over het ouderschapsplan lopen op dit moment nog. De resultaten hiervan zullen wij nauwlettend volgen.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Doorlopend

¹ Kamerstukken II, 2013/14, 33 836, nr. 1.

'vechtscheiding'	Het niet tot stand komen van een ouderschapsplan kan worden beschouwd als een signaal voor een potentiële 'vechtscheiding'. Onder meer in de pilots regierechter is hier aandacht voor. Zo is de rechtbank Rotterdam voornemens om in iedere echtscheidingszaak, waarin geen ouderschapsplan is overgelegd, meteen na de wisseling van de eerste stukken een korte regiezitting te houden. Op deze zitting kan worden onderzocht waarom er geen ouderschapsplan is, welke pogingen partijen al gedaan hebben om hiertoe te komen en wat de mogelijkheden hiervoor nog zijn.		
Starten pilots met een regierechter in echtscheidingsprocedure die snel problematiek signaleert en maatregelen neemt	De rechtspraak is inmiddels twee pilots met een regierechter gestart. Dat betekent dat één rechter de hele echtscheidingsprocedure behandelt. Deze rechter kan zich beter informeren over de situatie van ex-partners en hun kinderen. Daardoor kan de rechter eerder signaleren dat een echtscheiding escaleert en kan vervolgens sneller passende maatregelen nemen. De pilots bij de rechtbank Noord-Nederland is gestart 1 april 2014 en loopt tot eind 2015; de pilot bij de rechtbank Rotterdam is gestart en loopt tot eind 2016. De Raad voor de rechtspraak zal de pilots evalueren.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014 en AO 14 mei 2014	Eind 2015
Inzicht in effectievere inzet van de Raad voor de Kinderbescherming (ter zitting) bij echtscheidingsprocedures	<p>In gesprekken met de Raad voor de Kinderbescherming en tijdens een bijeenkomst met kinderrechtshouders en familierechtshouders is gebleken dat de inzet van de Raad het meest effectief is bij inzet aan het begin van de scheidingsprocedure als de situatie nog niet is verhard.</p> <p>Deze bevindingen worden momenteel uitgewerkt in de verbeterde aanpak vechtscheidingen door de Raad voor de Kinderbescherming, met aandacht voor de rol van de Raad in het nieuwe jeugdzorgstelsel.</p>	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Voorjaar 2015
Bij verdere uitrol Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld aandacht voor de psychische gevolgen van een vechtscheiding voor een kind en inzicht in mogelijkheid meldcode huiselijk geweld voor mediators	<p>In het deskundigheidsprogramma AMHK wordt door het NJi in 2015 casuïstiek toegevoegd rondom vechtscheidingen om de bewustwording van medewerkers op dit thema te vergroten. In de opleiding van het LOCK over complexe scheidingen is aandacht gekomen voor de emotionele gevolgen voor kinderen in scheidingssituatie. In de e-learningmodules van Augeo staat vechtscheiding genoemd als situatie waarin de kindcheck van de meldcode uitgevoerd dient te worden.</p> <p>Nagegaan wordt of de meldcode ook van toepassing wordt voor mediators. Aan de Mediators Federatie Nederland (MFN) is gevraagd om een standpunt ten aanzien van een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor bij de geregistreerde mediators.</p>	Algemeen Overleg 14 mei 2014	<p>Toevoeging casuïstiek: 2015</p> <p>Voorjaar 2015</p>

Leerkrachten beschikken over praktische tips over herkennen van signalen bij kinderen en gesprekken voeren met kinderen	Villa Pinedo biedt aanvullend op het aanbod voor groepen advocaten, mediators, kinderrechtvaarders en Jeugdzorgmedewerkers nu ook trainingen aan voor scholen. Groepen van 12-15 docenten worden getraind door 3 ervaringsdeskundige jongeren (15-23). Ook brengt Villa Pinedo in november vier filmpjes uit waarin jongeren aan docenten advies geven over de steunende rol die docenten naar kinderen toe kunnen spelen tijdens en na de scheiding van hun ouders.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	afgerond
---	--	---------------------------------	----------

3. Stoppen van vechtscheiding			
Doel	Actie		
Ouders bewust maken van de belevingswereld van het kind	<p>Villa Pinedo heeft financiële ondersteuning ontvangen voor een online workshop waarin ouders aan de hand van video's begeleid worden in een scheiding en het voorkomen van een vechtscheiding, met speciale aandacht voor de stem van het kind en de risico's die er zijn voor het kind. De online workshop is op de Dag van de Scheiding (13 september) gratis beschikbaar geweest wat het aantal aangemelde ouders voor de workshop half september op meer dan 2000 brengt. De website van Villa Pinedo heeft gemiddeld 27000 bezoekers per maand en wordt gebruikt als kennisplatform voor kinderen ouders en professionals. De vernieuwde tekst op de website van de rijksoverheid over scheiding verwijst naar Villa Pinedo.</p> <p>Tijdens verschillende conferenties en workshops over vechtscheiding, is door lokale bestuurders de noodzaak herkend om ouders bewust te maken van de problemen die hun scheiding ook voor de kinderen teweeg kan brengen.</p> <p>Een ander aandachtspunt uit de conferenties is oog voor de vindplaats van de problematiek, waarbij het onderwijs als belangrijke signaleerder naar voren is gekomen. In Limburg is het schoolmaatschappelijk werk hier alert op.</p>	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Online training: afgerond
Verbreiding van kennis en vaardigheden van gezinsvoogden die ondertoezichtstellingen bij scheidingen uitvoeren	Eind van dit jaar komen de methodebeschrijving en het theoretisch fundament 'Complexe scheidingen', ontwikkeld door Jeugdzorg Nederland in samenwerking met een aantal Bureaus jeugdzorg, beschikbaar voor gezinsvoogden. Voor de toepassing is daarnaast een scholingsprogramma in ontwikkeling.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	November 2014
Verbreiding inzet expertise Raad voor de Kinderbescherming	<p>De Raad voor de Kinderbescherming ontwikkelt een verbeterde aanpak en werkwijze bij echtscheiding waarin worden meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanwezigheid bij elke initiële scheidingsbehandeling op de rechtbank en verstrekken van gevraagd en ongevraagd advies; - n.a.v. het verloop van de zitting kan de Raad vervolgens een advies 	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Voorjaar 2015

	<p>uitbrengen over gezag en omgang en een eventuele verwijzing naar ondersteunende hulpverlening;</p> <ul style="list-style-type: none"> - als daarmee de bedreigde ontwikkeling van het kind niet voorkomen lijkt te kunnen worden kan de Raad ook onderzoeken of een ondertoezichtstelling daartoe noodzakelijk is; - een nauwere samenwerking met de GGZ bij deze problematiek. 		
Verbeterde inzet van bijzonder curator bij echtscheidingszaken	<p>Het werkproces en de richtlijnen die de rechtspraak heeft opgesteld om de inzet van de bijzondere curator te bevorderen en tot een meer eenduidige toepassing van het middel van de bijzondere curator te komen is geïmplementeerd.</p> <p>De pilot waarbij een professional, die in de eerste plaats is opgeleid om met en vanuit het kind te werken, als bijzonder curator wordt benoemd, start naar verwachting medio 2015 in de rechtbank Zeeland en West-Brabant, zittingsplaats Breda.</p> <p>Voorts hebben verschillende opleidingsdagen plaatsgevonden voor bijzondere curatoren. Naar verwachting zal in 2015 het regime van inschrijvingsvoorwaarden voor bijzondere curatoren vanuit de Raad voor Rechtsbijstand bekend worden gemaakt. Voldoen aan die voorwaarden is dan een voorwaarde om te kunnen worden benoemd en een vergoeding van de Raad voor Rechtsbijstand te ontvangen.</p>	Uitvoeringsplan 31 maart 2014 AO 14 mei 2014	<p>Afgerond</p> <p>Medio 2015</p> <p>2015</p>
Verbeterde inzet van omgangsondersteunende voorzieningen	In de eerder genoemde gemeentelijke pilots zullen deze omgangsvoorzieningen een punt van aandacht zijn.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	<p>Start pilots februari 2015</p> <p>maximale looptijd tot augustus 2016</p>
Gerichte inzet ouderschapsonderzoek	Met de Raad voor de rechtspraak heeft overleg plaatsgevonden over de verdere inzet van het instrument. Op korte termijn zal € 160.000 worden toegezegd aan de Raad vd rechtspraak, het bedrag dat de Raad hiervoor heeft gevraagd.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Vóór eind 2014
Inzicht in (verdere) mogelijkheden tot effectuering van de omgang	Dit onderwerp is, zoals toegezegd, besproken met familierechters. Dit gesprek heeft nuttige inzichten opgeleverd. Dit onderwerp maakt ook onderdeel uit van de van de toegezegde internationale verkenning die het WODC op dit moment uitvoert.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Voorjaar 2015
Informatie beschikbaar over inzet bijzondere curator	Vanaf 2014 wordt in de jaarlijkse Monitor gesubsidieerde rechtsbijstand een paragraaf opgenomen met kwantitatieve informatie over de inzet van de bijzonder curator.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Zomer 2015

4. Schade beperken			
Doel	Actie		
Inventarisatie aanbod ondersteuningsprogramma's voor ouders	Vanuit het ZonMw programma 'Effectief werken in de jeugdsector' is dit najaar een oproep uitgezet voor het uitvoeren van een inventarisatie naar het bestaande aanbod van interventies gericht op emotionele ondersteuning van ouders in een scheiding en het vormgeven van hernieuwd ouderschap. Aan de hand van de uitkomsten van deze inventarisatie wordt in overleg met ZonMw bezien op welke wijze vervolgonderzoek plaats vindt.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Oproep inventarisatie: afgerond Resultaten inventarisatie: onbekend
Escalerende scheiding opnemen in digitale handreiking aanpak kindermishandeling	In de digitale handreiking 'Aanpak Kindermishandeling' voor gemeenten is een hoofdstuk toegevoegd specifiek over escalerende scheidingen. Resultaten van ZonMw over de eerder genoemde gemeentelijke pilots worden hier op termijn aan toegevoegd. Eind 2014 publiceert het NJi eerdergenoemde blauwdruk 'van gekibbel tot vechtscheiding' met informatie over complexe scheidingen en een sociale kaart voor gemeenten. Ook is in het jaarplan van het NJi voor 2015 opgenomen dat het NJi een oriënterend onderzoek start naar de verdere behoeften van gemeenten rondom vechtscheidingen.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	toevoeging digitale handreiking: afgerond Publicatie blauwdruk: eind 2014 Onderzoek NJi: 2015
Verspreiden specifieke kennis over escalerende scheidingen	De systeemtherapie 'kinderen uit de knel' van het Lorentzhuis is als methodiek voor professionals omschreven in het gelijknamige boek 'kinderen uit de knel'. Ook biedt het Lorentzhuis cursussen aan voor hulpverleners en mediators in het behandelen van kinderen en ouders in een vechtscheiding. De cursussen van het Lorentzhuis zijn toegevoegd aan het opleidingsaanbod van het LOCK. Op het congres aanpak kindermishandeling van het LOCK op 29 september is een workshop aangeboden over de methodiek.	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Afgerond
Beroepsrichtlijn scheidingskinderen	Het NJi heeft een beroepsrichtlijn scheiden en problemen van kinderen ontwikkeld. De proefimplementatie van de nieuwe richtlijn heeft een positieve respons gegeven van de deelnemers. Betrokkenen geven aan dat de bundeling van informatie hen alerter maakt op de problematiek. De richtlijn wordt naar verwachting maart 2015 geautoriseerd door de beroepsverenigingen Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP), Nederlandse Verenigingen van pedagogen en Onderwijskundigen (NVO) en de Nederlandse Verenigingen van Maatschappelijk Werkers (NVMW).	Uitvoeringsplan 31 maart 2014	Autorisatie beroepsrichtlijn: maart 2015

Overkoepelende acties			
Doel	Actie	Bron	Planning
Beleidsreactie rapport Kinderombudsman	Bij deze voortgangsbrief is een bijlage toegevoegd met een puntsgewijze reactie op het adviesrapport 'Vechtende ouders, het kind in de knel' van de Kinderombudsman dd 31 maart 2014	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Afgerond
Internationale conferentie	Ter voorbereiding op een te organiseren internationale conferentie of rondetafel-bijeenkomst wordt door het WODC een verkennend literatuuronderzoek gedaan. Op basis van de uitkomsten daarvan wordt bepaald welke landen hierbij zullen worden betrokken, naast de landen die zijn genoemd in het AO en in het rapport van de Kinderombudsman.	Algemeen Overleg 14 mei 2014	Voorjaar 2015